

Verslag van de demonstratiedag te Leiden op 14 december 1974

Omstreeks 11.05 u. opent de voorzitter deze bijeenkomst in de Collegezaal van het Rijksmuseum van Natuurlijke Historie te Leiden en verwelkomt de aanwezigen.

Als eerste krijgt Dr. A.C. van Bruggen het woord, die ons vertelt over het groottebereik bij mollusken. Zoals bekend is, is 80% kleiner dan 5 cm en slechts 5% wordt groter dan 75 mm. De kleinste soort meet 0,4-0,7 mm en de grootste soort wordt 20 cm. Deze laatste, Architeuthis, heeft een lichaam van 4 m lang; de rest van zijn lengte wordt gevormd door zijn vangarmen in uitgerekte staat gemeten. Het dier weegt 200 kg. De grootste gastropode Syrinx aruanus komt tot 70 cm. Van de tweekleppigen wordt de Tridacna ca. 1,35 m. Er zijn exemplaren bekend van 250 kg, maar die hadden genoemde lengte niet, waaruit volgt, dat de grootste exemplaren niet altijd de zwaarste hoeven te zijn. Bij de keverslakken meet de kleinste soort 6 mm en de grootste, Cryptochiton stelleri, 35 cm. De landmollusken laten ons, zo zegt spreker, hiermede in de steek, zowel wat afmetingen als wat gewicht betreft. Achatina reticulata bereikt een lengte van 208 mm en zoals bekend zijn de Achatina's de grootste landmollusken. De grootste eieren worden gelegd door Zuid-Amerikaanse soorten, zoals b.v. Megabulimus, waarvan de schelp 163 mm meet en waarvan de eieren op kleine vogeleieren lijken. De eieren van de Achatina's, die grotere schelpen bezitten, zijn echter veel kleiner. Spreker licht dit aan de hand van voorwerpen toe. Hierna ontspint zich een levendige discussie over dit onderwerp.

Dan komt de heer A.W. Lacourt aan de beurt met mariene biologie in relatie met schelpen. Spreker toont ons een groot aantal soorten zeemollusken uit de Golf van Gascogne in Z.W. Frankrijk. Zo zien wij o.a. Sepia pharaonis, een inktvis die inheems is voor de kust van West-Afrika en die eenmaal in Arcachon en eenmaal op het Nederlandse strand is aangetroffen. Dan volgen exemplaren van Sepia officinalis met de subspecies S. vermiculata, S. orbygniana, S. elegans, S. dollfusi en S. bertheloti. Vervolgens laat de heer Lacourt de verschillen zien tussen Mytilus edulis en Mytilus galloprovincialis, waarvan de laatste door sommigen als een vorm van de eerste soort wordt gezien. Dan volgen Cardium echinatum,

en C. duregni, voorts vele vormen van oesters, in de eerste plaats Ostrea edulis, dan O. tarentina, Lopha frons en L. Hyotis. De heer Lacourt heeft een aantal verlichte negatieven van röntgenfoto's laten opstellen van oesters, waarin zich exemplaren van Gastrochaena dubia bevinden, en ook van andere schelpen. Vervolgens demonstreert hij aan de hand van verlichte foto's het gruisonderzoek en besluit zijn bijdrage door nog eens te wijzen op bedreigde diersoorten, waarvan hij enige platen heeft laten ophangen.

Als derde in de rij heeft de heer T. Meijer een groot aantal foto's bevestigd op een wandbord betreffende verschillende evenementen zoals de excursie naar Zeeland in 1966, het Congres van de Unitas te Wenen in 1968 en van het jubileum van de N.M.V. in november 1974. Belangstellenden kunnen bij hem bestellingen doen.

Tenslotte besluit als vierde de heer C. Karnekamp de ochtendzitting met een groot aantal prachtige tekeningen van verschillende Lambis-soorten, die door hem zelf zijn vervaardigd. Ook laat hij een aantal dozen zien met alle kleur en bandvariëteiten van Cepaea nemoralis.

Na de lunch wordt de bijeenkomst om 14.00 u. voortgezet, waarbij als eerste spreker Dr. E. Gittenberger optreedt met een overzicht van de verschillende Arianta-soorten in het Alpengebied. Aan de hand van prachtige kleurendia's zien wij zijn pogingen om op 2400 m hoogte exemplaren te bemachtigen van Arianta schmidtii, waarin hij uiteindelijk is geslaagd, met behulp van een huisgenootlid. Eveneens ving hij A. phalerata op een hoogte van 1500 m. Als tweede onderwerp vertelt spreker de aanwezigen over de vele moeite, die hij moest besteden bij het bemachtigen van grottenlakken in Montenegro, zoals Virpazaria en Klemmia spec. Met behulp van de plaatselijke bevolking, zoals de dia's ons laten zien, wist hij de juiste grotten te vinden. Ook na deze bijdrage volgt een discussie.

Dan is het woord aan de heer G. Spaik, die ten eerste een aantal slides gereed maakt voor bezichtiging met materiaal van Altenaeum nortoni. Ook vertoont hij een studie van juveniele vormen uit het Noordzeemateriaal. Ten derde vertelt hij ons iets over de ouderdomsbepaling van het materiaal en over de nieuwste inzichten in de biostratigrafie inzake de grens tussen Pliocene en Pleistoocene. De vroeger bekend staande lagen worden thans vervangen door zones, zoals b.v. de Zone van Mya arenaria en Hydrobia ulvae en de Zone van Chlamys gerardi en Astarte trigonata.

Aansluitend hieraan vertelt de heer A.W. Janssen over zijn ervaringen met de locale stratigrafie in de Achterhoek en Twente voor het tertiair. In korte bewoordingen schetst hij het ontstaan van de Werkgroep voor Tertiaire en Kwartaire Geologie uit een geologiegroep van de N.J.N. in Den Haag, die zich eerst met palaeontologie, doch later met de geologische gesteldheid van deze streek bezig hield, maar waarvan deze taak langzamerhand door het Rijksmuseum van Geologie en Mineralogie te Leiden is overgenomen. Het ging er om een locale stratigrafie op te stellen van de Achterhoek en Twente door middel van de eigenschappen van de sedimenten en de fossieleninhoud. Men verrichtte boringen tot maximaal 100 m en tenslotte kwam als resultaat uit de bus een lithografische kolom (uitsluitend gebaseerd op de kenmerken van het sediment) met nieuwe naamgeving. Zo is b.v. de zonering in de Afzetting van Aalten (= midden-Mioceen) nu de Laag van Stemerdink met daaronder de Laag van Miste. Deze lagen zijn weer verdeeld in een viertal biozones, n.l. respectievelijk de Limopsis aurita Acme Zone, Spisula spec. Acme Zone, Astarte radiata Acme Zone en de Hiatella arctica Acme Zone. Deze zones lopen echter niet parallel met de lithologische grenzen, zoals spreker door middel van tekeningen op het bord aantoont. Deze studie zal t.z.t. verschijnen in de Scripta Geologica, waarvoor belangstellenden kunnen intekenen

en die door middel van een bericht in het C.B. zal worden bekend gemaakt. Naar aanleiding van deze voordracht ontstaat een uitgebreide discussie.

Als laatste in de rij volgt nogmaals een optreden van de heer A.W. Eacourt met een bijdrage over Brachiopoda van de Zeeuwse stranden. Tot voor kort werden alle gevonden exemplaren gehouden voor Terebratula grandis, een stelling die echter niet houdbaar bleek. Thans is dit uitgelopen op een aantal verschillende soorten zoals Terebratula perforata, T. maxima, T. orfordensis, T. variabilis, T. harmeri en mogelijk Waldheimia-species. Ook laat hij een exemplaar zien van Terebratulina caputserpentis. Spreker schetst de verschillende kenmerken tussen deze soorten en laat een aantal fraaie vertegenwoordigers hiervan zien.

Om 17.00 u. sluit de voorzitter deze geanimeerde bijeenkomst en spreekt een woord van dank aan alle sprekers van deze dag. Hij wekt de leden die lijden aan een te grote bescheidenheid, op om bij een volgende bijeenkomst ook eens wat te doen, aangezien het bestuur ditmaal enige sprekers heeft moeten aanwerven om deze bijeenkomst tot een succes te doen worden. Het aantal deelnemers bedroeg 35.